

Nobelstiftelsen

Verksamhetsberättelse 2013

NOBELSTIFTELSEN

The Nobel Foundation

Nobelstiftelsen

Verksamhetsberättelse 2013

REDAKTION: Annika Pontikis, Informationsansvarig och Jonna Petterson, Informatör
DESIGN/PRODUKTION: Martin Zetterquist, Formalix AB
TRYCK: Göteborgstryckeriet AB
PAPPER: Galerie Art Matt

Alla bilder i verksamhetsberättelsen är © Nobelstiftelsen, © Nobel Media AB eller © Nobelmuseet AB där inget annat anges.

OMSLAGSBILDER:

François Englert och James E. Rothman, foto: Alex Ljungdahl,
Randy W. Schekman och Mario J. Molina, foto: Niklas Elmehed,
skylt Nobel Week Dialogue, foto: Alexander Mahmoud,
Toastmaster Emma Johansson, foto: Helena Paulin-Strömberg

Med reservation för ändringar avseende utställningar, program och evenemang under 2014
För frågor rörande verksamhetsberättelsen, vänligen kontakta: media@nobel.se

© Nobelstiftelsen 2014

Nobelpriset®, Nobelprize.org®, Nobel Media®, Nobelmuseet®, Nobel Peace Center®, Nobel Prize Concert®,
Nobel Peace Prize Concert® och Nobelmedaljen är Nobelstiftelsens registrerade varumärken

Nobelstiftelsen, Box 5232, 102 45 Stockholm, Sverige

Nobelstiftelsens vd har ordet

Lars Heikensten är verkställande direktör för Nobelstiftelsen sedan 2011

Alfred Nobels vision var att belöna de som gjort mänskligheten den största nytta. Den visionen är vägledande både i de Nobelprisutdelande institutionernas arbete med att utse pristagare och i alla de insatser vi gör för att sprida kunskap om Nobelpriset och inspirera till lärande och engagemang.

Nobelprisets kombination av ämnesområden – naturvetenskap, litteratur och fred – är helt unik och den ger oss möjlighet att beröra många av vår samtids och framtids stora frågor. Nobelpristagarnas fantastiska upptäckter, insatser och berättelser löper som en röd tråd genom de aktiviteter som bedrivs inom ramen för vår publika verksamhet i Stockholm, Oslo och runt om i världen.

Under vintern 2013 har Nobelstiftelsen inlett ett arbete med att pröva verksamhetens långsiktiga, strategiska inriktning. Det handlar om att ta ställning till vilka grundvärderingar och ambitioner som ska vägleda verksamheten framöver, men också om hur arbetet ska bedrivas mer konkret. Det här är nödvändigt både för att hålla samman verksamheten på ett effektivt sätt och att möta de utmaningar som Nobelfären står inför.

Underlag för detta arbete är bl.a. ekonomiska bedömningar på längre sikt samt en internationell varumärkesstudie om Nobelpriset. Studien visar tydligt både hur välkänt Nobelpriset är och vilken oerhört stark ställning det har. Samtidigt ser vi att det finns skillnader i hur Nobelpriset uppfattats i olika delar av världen och i olika åldersgrupper, något vi både bör fundera över och lära av.

När det gäller ekonomin är frågan inte minst vilken ambition Nobelstiftelsen bör ha. Även om Nobelpriset rensat för svensk inflation har hållit sitt värde sedan 1901 har det fallit i jämförelse med en genomsnittlig professorslön. En annan fråga är hur kostnaderna ska kunna hållas nere samtidigt som Nobelprisets position bevakas och helst förstärks i en alltmer komplicerad och integrerad värld.

Möjligen kan det trots de långsiktiga utmaningarna vara på sin plats att nämna

att 2013 var ett bra år för Nobelstiftelsen ur ett ekonomiskt perspektiv. Det är glädjande eftersom de medel vi förvaltar i första hand går till prissumman och till Nobelkommittéernas arbete med att utse pristagare – själva kärnan i vår verksamhet. När det gäller våra publika enheter kommer finansieringen från annat håll och samarbeten med externa parter är i de sammanhangen avgörande.

Nu ser vi fram emot att förverkliga Nobel Center på Blasieholmen i Stockholm. Det ska bli en plattform för en mängd gränsöverskridande möten och aktiviteter med utgångspunkt i Nobelpriset. En internationell arkitekttävling avgörs i april 2014 och det vinnande förslaget kommer att utgöra underlag till en ny detaljplan som Stockholms stad ska hålla samråd kring under den kommande hösten.

På den internationella kvinnodagen den 8 mars 2014 anordnade vi på Nobelmuseet ett möte med fredspristagaren Tawakkol Karman. Inför en entusiastisk publik höll hon ett tal om kvinnors situation i världen och knöt an till konflikterna i bl.a. Syrien, Ukraina och Jemen. Med budskapet att "walk and talk" verkligen kan leda till förändring lämnade hon till museets samling sin megafon och sina skor, som hon hade slitit ut när hon tågade genom Jemens huvudstad Sana under den arabiska våren.

Nobel Center kommer att ge oss fantastiska möjligheter att skapa fler sådana möten, att bygga upp utställningar kring pristagarnas berättelser och ta upp frågor som är avgörande för vår värld och vår framtid. Hit kommer vi inte bara att kunna bjuda in fler Nobelpristagare utan också ta till vara den enorma outnyttjade potential som finns i Nobelprisets förmåga att attrahera världens främsta forskare och tänkare inom olika ämnesområden. Vår ambition är att Nobel Center ska vara en unik plats med en bred publik verksamhet, vetenskapliga konferenser, skolprogram, möten och evenemang. En plats som inspirerar, engagerar och väcker nyfikenhet.

LARS HEIKENSTEN
VERKSTÄLLANDE DIREKTÖR

Under Nobelveckan får studenter
möjlighet att träffa Nobelpristagarna,
här skriver Peter W. Higgs autofrafer

Thomas C. Südhof med familj och vänner efter Nobelprisutdelningen

Presentationstalet om
medicinpriset hölls av
Juleen Zierath

Nobel Week Dialogue 2013
ägde rum i Göteborg

Jenny Munro tar emot
Nobelpriset i litteratur i
sin mors ställe

Innehåll

- I Nobelstiftelsens VD har ordet
- 4 2013 års Nobelpristagare
- 8 En ordförande med stark förankring i forskarvärlden
- 10 Nobel Center tar form
- 12 Världsberömd italiensk dirigent på Nobel Prize Concert
- 14 Idéer som förändrar världen
- 16 Prata, skjut inte!
- 18 Alfred Nobel
- 20 Nobelpriset

Michael Levitt fångas på bild av studenter

Martin Karplus vid ett besök på Nobelstiftelsen

- 22 Organisationen runt Nobelpriset
- 24 Institutionerna som väljer Nobelpristagare
- 26 Nobelstiftelsen
- 28 Nobel Media AB
- 30 Nobelmuseet AB
- 32 Stiftelsen Nobels Fredssenter
- 34 Nobels Fredspris – Forskning og Informasjon AS
- 36 Nobelhuset AB

Robert J. Shiller i Aula Magna

Konstnär: Susanne Jardeback.
Kalligraf: Annika Rücker. Bokbindare: Ingemar Dackéus.

Tanken med denna verksamhetsberättelse är att ge en övergripande bild av Nobelfären som helhet och de organisationer som kan räknas hit. Kompletterande information finns i Nobelstiftelsens årsredovisning för 2013 samt i övriga organisationers egna årsredovisningar.

Medicinpristagarna i nya Aula Medica på Karolinska Institutet

Alice Munro mottog medalj och diplom i sitt hem i Kanada

Ahmet Üzümcü representerade fredsprisbelönade OPCW i Oslo

Pristagarna i fysik, kemi och ekonomi på Kungl. Vetenskapsakademien

2013 års Nobelpristagare

NOBELPRISET I FYSIK

TILLDELADES

François Englert och
Peter W. Higgs

”för den teoretiska upptäckten av en mekanism som bidrar till förståelsen av massans ursprung hos subatomära partiklar, och som nyligen, genom upptäckten av den förutsagda fundamentala partikeln, bekräftats av ATLAS- och CMS-experimenten vid CERN:s accelerators LHC”

PROFESSOR EMERITUS FRANÇOIS ENGLERT, född 1932, Université Libre de Bruxelles, Belgien.

PROFESSOR EMERITUS PETER W. HIGGS, född 1929, University of Edinburgh, Storbritannien.

ENLIGT DEN MODERNA fysiken är materien uppbyggd av en uppsättning partiklar som fungerar som byggstenar. Mellan dessa verkar krafter som förmedlas av en annan uppsättning partiklar. Den mest grundläggande egenskapen hos materia och de partiklar som bygger upp dem är att de har massa. François Englert och Robert Brout, och oberoende av dessa Peter Higgs, lanserade 1964 teorin om en partikel som förklarar att partiklar har massa. 2012 bekräftade två experiment vid CERN-laboratoriet att partikeln finns.

NOBELPRISET I KEMI

TILLDELADES

Martin Karplus, Michael Levitt
och Arieh Warshel

”för utvecklandet av flerskalemodeller för komplexa kemiska system”

PROFESSOR EMERITUS MARTIN KARPLUS, född 1930, Université de Strasbourg, Frankrike och Harvard University, USA.

PROFESSOR MICHAEL LEVITT, född 1947, Stanford University School of Medicine, USA.

PROFESSOR ARIEH WARSHEL, född 1940, University of Southern California, Los Angeles, USA.

VÄRLDEN OMKRING OSS byggs upp av atomer sammanfogade i molekyler. När en kemisk reaktion inträffar bildar atomerna nya konstellationer. För att noggrant beskriva förloppen i de punkter reaktionen sker krävs omfattande kvantmekaniska beräkningar, men för delar av molekylerna räcker den klassiska mekanikens mindre krävande beräkningar. Martin Karplus, Michael Levitt och Arieh Warshel utvecklade under 1970-talet metoder där kvantmekanik och klassisk mekanik kombineras för att med datorer beräkna kemiska reaktioners förlopp.

François Englert med familj efter Nobelprisutdelningen

Arieh Warshel med sina döttrar

NOBELPRISET I FYSIOLOGI ELLER MEDICIN

TILLDELADES

James E. Rothman, Randy W. Schekman och Thomas C. Südhof

”för deras upptäckter rörande maskineriet som reglerar vesikeltrafik, ett viktigt transportsystem i våra celler”

PROFESSOR JAMES E. ROTHMAN, född 1950, Yale University, USA.

PROFESSOR RANDY W. SCHEKMAN, född 1948, University of California, USA och Howard Hughes Medical Institute, USA.

PROFESSOR THOMAS C. SÜDHOF, född 1955, Stanford University, USA och Howard Hughes Medical Institute, USA.

I CELLERNA I VÅR KROPP produceras mängder av olika molekyler som skickas till bestämda platser. Under transporten är molekylerna samlade i små paket, vesiklar, som hjälper till att flytta ämnen till olika platser i cellen och från cellens yta skickar ut molekyler som signaler till andra celler.

Randy Schekman studerade under 1970-talet jästceller där transporten inte fungerade. Han visade att orsaken låg i jästcellernas gener, vilka gener det gällde och vilka aspekter av transporten de styrde.

James Rothman visade under 1980- och 1990-talen hur vesiklar kan kopplas ihop med specifika ytor i cellen så att transporten hamnar på rätt ställe.

Thomas Südhof visade genom studier av hjärnceller under 1990-talet hur vesiklar binds vid cellens yta och där hålls redo för att vid en given signal i form av kalciumjoner sända ut signalbärande molekyler.

Efter Nobelbanketten tar Kungafamiljen emot Nobelpristagarna i Prinsens Galleri

PRISTAGARPORTRÄTT, FOTO: ALEXANDER MAHMOUD
PORTRÄTT ALICE MUNRO, FOTO: JENNY MUNRO
GRUPPBILDER, FOTO: ALEX IJUNGDAHL OCH ALEXANDER MAHMOUD

NOBELPRISET I LITTERATUR

TILLDELADES

Alice Munro

”den samtida novellkonstens mästare”

FÖRFATTAREN ALICE MUNRO, född 1931, Kanada.

ALICE MUNROS FÖRFATTARSKAP består nästan uteslutande av noveller. Den kanadensiska småstadsmiljö som Munro växte upp i bildar oftast också fond i hennes berättelser. Dessa rymmer på några få sidor den goda romanens hela episka komplexitet. Underliggande teman är ofta relationsproblem och moraliska konflikter. Förhållandet mellan minne och verklighet är ett annat återkommande spänningsfält. Med subtila medel förmår hon visa vilken betydelse till synes triviala händelser kan ha i en människas liv.

Konstnär: John Stenborg, Kalligraf: Annika Rücker, Bokbindare: Ingemar Dackéus, Foto: Lovisa Engblom

NOBELS FREDSPRIS

TILLDELADES

Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons (OPCW)

”för dess omfattande arbete med att avskaffa kemiska vapen”

KEMISKA VAPEN användes för första gången under första världskriget. Trots att användning av kemiska vapen förbjöds 1925 har de ändå använts av både stater och terrorister. En internationell konvention som också förbjöd tillverkning och lagring av kemiska vapen trädde i kraft 1997. Samma år bildades Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons (OPCW), en internationell samarbetsorganisation som bland annat genom inspektioner och förstörelse av kemiska vapen verkar för att konventionen följs.

SVERIGES RIKSBANKS PRIS I EKONOMISK VETENSKAP TILL ALFRED NOBELS MINNE

TILLDELADES

Eugene F. Fama, Lars Peter Hansen och Robert J. Shiller

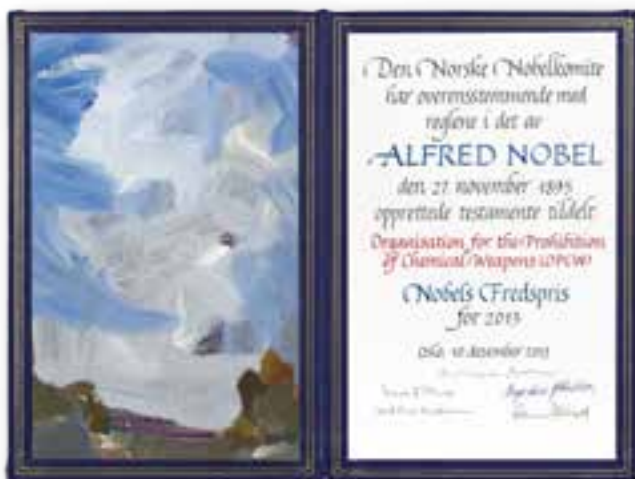
”för deras empiriska analys av tillgångspriser”

PROFESSOR EUGENE F. FAMA, född 1939, University of Chicago, USA.

PROFESSOR LARS PETER HANSEN, född 1952, University of Chicago, USA.

PROFESSOR ROBERT J. SHILLER, född 1946, Yale University, USA.

AKTIEKURSERNAS UPPGÅNG OCH NEDGÅNG är för många av oss sinnebild för den ekonomiska utvecklingen. Sedan Eugene F. Fama visat att aktiepriser är svåra att förutse på kort sikt, medan Robert J. Shiller upptäckte att de går att förutspå på längre sikt, utvecklade Lars Peter Hansen 1982 en statistisk metod för att testa denna typ av teorier. Med dess hjälp har Hansen och andra forskare visat att utvidgade versioner av dessa teorier till en del kan förklara tillgångspriserna.

Konstnär: Jan Erik Willgohs, Kalligraf: Inger Magnus, Bokbindare: Julius Johansen, Foto: Thomas Widerberg

Lars Peter Hansen med familj efter Nobelprisutdelningen

Traditionsenligt intåg i Blå Hallen den 10 december

Nobelpriset har en unik internationell ställning och jag kommer att göra mitt yttersta för att bidra till Nobelstiftelsens arbete med att behålla denna position och utveckla verksamheten vidare.

CARL-HENRIK HELDIN

Carl-Henrik Heldin tillsammans med Staffan Normark, Kungl. Vetenskapsakademiens ständige sekreterare och Barbara Cannon, Kungl. Vetenskapsakademiens preses

En ordförande med stark förankring i forskarvärlden

”Nobelpriset har en unik internationell ställning och jag kommer att göra mitt yttersta för att bidra till Nobelstiftelsens arbete med att behålla denna position och utveckla verksamheten vidare”, meddelande Carl-Henrik Heldin när han tillträdde som Nobelstiftelsen styrelseordförande i början av 2013.

CARL-HENRIK HELDIN är professor i molekylär cellbiologi och chef vid Ludwiginstitutet för cancerforskning i Uppsala. Bland övriga uppdrag kan nämnas att han är vice ordförande i European Research Council, ett uppdrag som löper ut under 2014, samt ledamot av Kungl. Vetenskapsakademien. Carl-Henrik Heldin är också ordförande för den sakkunniggrupp som granskar ansökningarna till utlysningen av Ragnar Söderbergforskare i medicin, ett stöd till lovande unga forskare i början av sin karriär.

Med uppdraget som styrelseordförande i Nobelstiftelsen och alla andra åtaganden så undrar man om Carl-Henrik Heldin hinner forska?

”Ja, det är mycket viktigt för mig att avsätta tid till forskningen. Om man ska utföra ett bra arbete med att t.ex. utvärdera annan forskning, och ta beslut rörande stipendier och liknande så måste man ha en seriös förankring inom området”, säger Carl-Henrik.

Det var i mars 2013 som han blev tillfrågad om uppdraget som Nobelstiftelsens styrelseordförande. Han gav ett positivt besked tämligen omgående eftersom han ansåg uppdraget vara både hedrande såväl som en utmaning.

”Vänner och bekanta trodde att jag skulle vara del av arbetet med att utse Nobelpristagare, vilket dock inte är fallet då den processen sker hos respektive prisutdelande institution”, berättar Carl-Henrik som företräds av 12 tidigare ordföranden, varav den förste var politikern Gustaf Boström och den senaste direktör Marcus Storch.

UPPDRAGET SOM STYRELSEORDFÖRANDE innefattar i huvudsak arbetet med att leda styrelsens arbete. En styrelse som består av sju ledamöter

och två suppleanter utsedda av Nobelstiftelsens fullmäktige. En central uppgift för Nobelstiftelsen är att förvalta Alfred Nobels förmögenhet. Den ekonomiska basen ska säkras i ett långsiktigt perspektiv och de Nobelprisutdelande institutionernas oberoende i deras arbete med att välja pristagare ska vidhållas. Man förvaltar även ett mycket värdefullt immaterialrättsligt kapital.

Carl-Henrik har tillträtt som styrelseordförande i en spännande tid med mycket aktivitet i Nobelsfären, bland annat har planerna på ett Nobel Center i Stockholm kommit långt och en arkitekttävling avslutas under våren 2014. Dessutom har informationsaktiviteterna med koppling till Nobelpriset utvecklats avsevärt på senare år och resulterat i bildandet av nya enheter eftersom Nobelstiftelsens medel i första hand är avsedda att användas till Nobelkommittéernas arbete med att utse pristagare och till prissumman.

ENLIGT PRACTIS håller Nobelstiftelsens styrelseordförande ett hälsningsanförande på Nobelprisutdelningen i Stockholms Konserthus den 10 december. 2013 års tal hade fokus på vikten av grundforskning, en fråga som ligger Carl-Henrik varmt om hjärtat: ” (...) det är viktigt att stödja ren grundforskning som inte har något annat syfte än att svara på frågor. Erfarenheten visar nämligen att sådan nyfikenhetsdriven forskning ofta leder till resultat som kan användas inom andra helt nya och oväntade områden”. Nobelstiftelsens styrelseordförande agerar även värd på den efterföljande Nobelbanketten i Stadshuset samma kväll.

PORTRÄTT CARL-HENRIK HELDIN,
FOTO: ALEXANDER MAHMOUD
SKYLTTABELL NOBELSTIFTELSEN,
FOTO: ORASIS
MOTTAGNING PÅ NORDISKA MUSEET,
FOTO: ALEX LJUNGDAHL
INTÅG I BLÅ HALLEN,
FOTO: HELENA PAULIN-STRÖMBERG

A Room and a Half, Johan Celsing Arkitektkontor

Nobelhuset, David Chipperfield Architects

The Nobel Snowflake, Wingårdh Arkitektkontor

Nobel Center tar form

I juni 2013 inleddes en internationell arkitekttävling för att utforma den byggnad som ska bli Nobel Center – Nobelprisets nya hemvist i Stockholm. Från start deltog elva framstående arkitekter. Tre gick vidare till tävlingens sista etapp där deras bearbetade bidrag bedöms under våren 2014.

NOBEL CENTER på Blasieholmen ska bli en plats som engagerar och väcker nyfikenhet. En plats där Nobelpriset och Nobelpristagarnas berättelser står i fokus. Ambitionen är att Nobel Center ska bli ett av Stockholms mest attraktiva besöksmål med publika rum för utställningar, program- och skolverksamhet, evenemang och vetenskapliga konferenser. Byggnaden ska även innehålla bibliotek, restaurang, café och butik.

Ett omfattande program ligger till grund för den internationella arkitekttävling rörande utformningen av Nobel Center på Blasieholmen som genomförs i två steg under 2013 och 2014. Juryn lade i sitt inledande bedömningsarbete stor vikt vid anpassningen till den omgivande bebyggelsen och kulturmiljön på Blasieholmen, samt den yttre gestaltningens överensstämmande med Nobelpriset och Nobelverksamheternas identitet.

DEN JURY som bedömer tävlingsförslagen består av elva personer med kompetens inom arkitektur, museiverksamhet, byggnads- och fastighetsfrågor samt om Nobelverksamheten. Juryn hade i uppdrag att av ursprungligen elva förslag, välja ut två till fem som erbjöds att gå vidare till ett andra steg i tävlingen. Tre arkitekter fick möjlighet att vidareutveckla och bearbeta sina förslag.

De tävlande i andra steget är David Chipperfield och Christoph Felger från David Chipperfield Architects Berlin (Tyskland) med förslaget *Nobelhuset*, Gert Wingårdh från Wingårdh Arkitektkontor (Sverige) med förslaget *The Nobel Snowflake* och Johan Celsing från

Johan Celsing Arkitektkontor (Sverige) med förslaget *A Room and a Half*.

En av de kompletteringar som gjordes i tävlingsprogrammet inför det andra steget var att programytan reducerades. Det resulterade i att de föreslagna byggnaderna minskade i storlek. Samtliga tre byggnader är lokaliserade i tomtens nordvästra hörn, mot Hovslagargatan och övrig kvartersbebyggelse på Blasieholmen, vilket ger förutsättningar för en attraktiv öppen plats, i soligt läge med gott om utrymme för en levande hammiljö och en kajpromenad längs vattnet. Arkitekterna bearbetade också sina förslag utifrån juryns önskemål om en större öppenhet gentemot de omgivande publika ytorna och gångstråken. I linje med tävlingsprogrammet innefattar dessa förslag även en hörsal där bland annat Nobelprisutdelningen den 10 december ska kunna äga rum.

I FEBRUARI 2014 lämnade de tre arkitekterna in sina bearbetade förslag. Dessa presenteras såväl på Nobelcenter.se som på Nobelmuseet till dess att tävlingen är avgjord, så att allmänheten kan ta del av materialet.

AVSIKTEN ÄR ATT DET VINNANDE FÖRSLAG som utses i april 2014 ska utgöra underlag till en ny detaljplan som Stockholm stad avser att hålla samråd kring under påföljande höst. Planprocessen ska även resultera i detaljplan och bygglov. Enligt den preliminära tidplanen kan Nobel Center stå klart för invigning i december 2018.

OM ARKITEKTTÄVLINGEN

Under hösten 2012 inleddes en process för att välja ut de arkitekter som skulle bjudas in att delta. En ambition fanns att få en bredd bland arkitekterna, med välkända namn såväl som mindre och inte lika internationellt uppmärksammade kontor. Via svenska och internationella kontakter, med god kunskap och överblick på området, inkom förslag på ca 170 arkitekter som kunde tänkas ha lämplig erfarenhet för att rita det planerade Nobel Center. 142 av dessa anmälde sitt intresse för att delta. De var spridda över

25 länder och fyra världsdelar. Tjugo arkitekter bjöds in att personligen presentera sig för utvärderingsgruppen innan tolv utvalda arkitekter rekommenderades som deltagare av utvärderingsgruppen. Av dessa deltog slutligen elva arkitekter i en tävling uppdelad i två steg. Tävlingsjuryn valde ut tre bidrag som bearbetats i tävlingens andra steg. I samband med detta bröts anonymiteten och juryn har därmed kunnat föra en dialog med arkitekterna om deras bidrag samtidigt som förutsättningarna för en publik diskussion har varit goda.

Den världsberömda sopranen
Renée Fleming, 2006

2010 års gästsolist Joshua Bell

*We would like to thank the Laureates
for their work and their sacrifice.
They have tried, and they have
succeeded to make our destiny better
in this world.*

UR RICCARDO MUTIS TAL
TILL 2013 ÅRS NOBELPRISTAGARE

Riccardo Muti dirigerar
Kungliga Filharmonikerna, 2013

Nobelpristagarna är konsertens hedersgäster

Tenoren Joseph Calleja och dirigenten
Marcello Mottadelli, 2011

Världsberömd italiensk dirigent på Nobel Prize Concert

Den årliga Nobel Prize Concert arrangeras av Nobel Media och är ett samarbete mellan Stockholms Konserthus och Kungliga Filharmonikerna. Verdi och Respighi var två av de italienska tonsättare som framfördes under 2013 års konsert under ledning av Riccardo Muti, en av världens främsta dirigenter.

DEN ITALIENSKA REPERTOAREN har varit och förblir helt central i Mutis karriär, med Verdi och hans operor som stöttepelare. När Muti dirigerade de Kungliga Filharmonikerna för första gången, under Nobel Prize Concert 2013, gjorde han det i ett program som bestod av Verdis *Le quattro stagioni* från akt III ur *I vespri siciliani*, Martuccis *Notturmo op 70:1* samt Respighis *Roms pinjer*. Extranumret var Verdis *uvertyr till Ödets makt*.

Detta var den nionde konserten sedan den 2005 etablerades som ett årligt återkommande inslag i Nobelveckans officiella program. Syftet är att skapa ett högkvalitativt, internationellt evenemang samt att erbjuda ett Nobelrelaterat tv-format lämpligt för internationell distribution.

NOBEL PRIZE CONCERT hålls den 8 december i Stockholms Konserthus. Hedersgäster är Nobelpristagarna och deras sällskap, Nobelstiftelsens gäster samt medlemmar ur kunga-

familjen. Cirka hälften av biljetterna säljs till allmänheten.

Nobel Prize Concert är en klassisk konsert av högsta internationella kvalitet där solister och dirigenter tillhör toppskiktet av världens främsta artister. Konserten har gästats av bland andra cellisten Yo-Yo Ma, sopranen Renée Fleming, violinisten Joshua Bell, pianisten Lang Lang tillsammans med dirigenten Vladimir Askenazy, Sir John Eliot Gardiner och Monteverdikören, pianisten Martha Argerich och dirigenten Yuri Temirkanov, violinisten Joshua Bell, tenoren Joseph Calleja samt dirigenten Christoph Eschenbach.

Konserten tv-sänds vanligtvis både i Sverige och andra länder men kan även ses live online. De två senaste konserterna finns tillgängliga som video-on-demand på www.konserthuset-play.se.

NOBEL PRIZE CONCERT är externt finansierad med DNB som huvudsponsor.

Framtidens energitillgångar diskuterades under Nobel Prize Dialogue

David Gross föreläser på universitetet i São Paulo

Utställningen The Nobel Prize: Ideas Changing the World visar hur Nobelprisbelönade upptäckter har format vår värld och fortsätter att förändra den.

Cirka 150 studenter deltog i föreläsningen som hölls av David Gross

Vandringsutställningen The Nobel Prize: Ideas Changing the World

Idéer som förändrar världen

I november 2013 invigdes den nyproducerade utställningen *The Nobel Prize: Ideas Changing the World* i São Paulo. I samband med öppnandet hölls seminariet *Nobel Prize Dialogue* samt en föreläsning i serien *Nobel Prize Inspiration Initiative*. Dessutom arrangerades en middag med både svenska och brasilianska gäster i närvaro av svenske Kung Carl XVI Gustaf.

ARRANGEMANGET I BRASILIEN har möjliggjorts genom att Nobelmuseet och Nobel Media under 2013 ingick i ett samarbete med fem svenska företag; Saab, Sandvik, Scania, Volvo och Ericsson. Projektet består av en utställning, ett seminarium och en föreläsning i São Paulo och Rio de Janeiro. I båda städerna används utställningen, och aktiviteterna runt den, som en plattform för de företag som stödjer projektet. De gemensamma värderingarna kring innovation, kreativitet och internationalism är närvarande i både utställning och seminarium. Projektet i sin helhet vänder sig till en bred allmänhet, grundskolan och universitetsstudering.

UTSTÄLLNINGEN *The Nobel Prize: Ideas Changing the World* är en ny, internationell vandringsutställning producerad av Nobelmuseet. Utställningen handlar om Alfred Nobel, Nobelpriset, Nobelpristagarna och om hur Nobelprisbelönade arbeten har format och fortsätter att förändra vår värld. I utställningen finns unika föremål och dokument, konstnärliga tolkningar och avancerad utställningsteknik. Utställningen visar tydligt, som alla Nobelmuseets utställningar, att idéer verkligen kan förändra världen. Utställningen består av fem paviljonger med fem olika teman.

Nobelpriset ger en introduktion till Nobelpriset och dess områden. Här visas originalföremål som speglar Nobelpristagarnas banbrytande arbete.

Alfred Nobel presenterar entreprenören Alfred Nobel, hans uppfinningar och industrier, och bakgrunden till hans visionära testamente.

Nobelpriset genom decennierna ger en översikt av Nobelprisets historia samt över Nobelpristagarna och deras arbeten. Här visas Nobelprisets växelverkan med världshändelser, samhällsutveckling, ekonomiska konjunkturen och idéströmningar.

Nobelpriset i vårt dagliga liv visar på samspelet mellan Nobelprisbelönade arbeten och vardagliga företeelser inom områden som exempelvis mobiltelefoni, vacciner och nya material.

Nobelpriset och framtiden inbjuder besökaren till diskussion kring frågan om hur Nobelprisbelönade upptäckter kan påverka framtiden och vad framtida Nobelpris kan innebära.

UTSTÄLLNINGEN INVIGDES av den svenske Kungen den 11 november 2013 i FIESPs (Federação das Indústrias do Estado) lokaler i São Paulo. Bland gästerna fanns delegater från IVA, representanter från brasilianskt och svenskt näringsliv samt diplomater.

Invigningen av utställningen föregicks av seminariet *Nobel Prize Dialogue – Exploring the Future of Energy* med Nobelpristagaren och partikelfysikern David Gross. Seminariet organiserades av Nobel Media och belyste en för auditoriet angelägen fråga om framtidens energitillgångar. Panelen bestod av Nobelpristagaren professor David Gross (fysik, 2004), Sérgio Rezende (brasiliansk vetenskaps- och teknikminister, 2005–2010), Bernardo Gradim (vd, GranBio Investimentos) och professor Semida Silveira (KTH, Stockholm). Cirka 250 specialinbjudna gäster deltog.

Den 12 november anordnades föreläsningen *Nobel Prize Inspiration Initiative – the Frontiers of Fundamental Physics* på universitetet i São Paulo. Omkring 150 studenter från olika fakulteter deltog i föreläsningen som hölls av Nobelpristagaren David Gross.

Den 12 mars 2014 invigdes samma vandringsutställning i Rio de Janeiro, på Getúlio Vargas Foundation (FGV). Ett seminarium och ett föreläsningsprogram genomfördes med ekonomipristagaren Erik Maskin som huvudgäst.

Upplevelse i kombination med interaktion ger en bra utgångspunkt för lärande

I Nobelkammaren finns en magisk bok som med avancerad projektionsteknik berättar om Alfred Nobels liv

Education is the most powerful weapon which you can use to change the world.

NELSON MANDELA

I utställningen Eye on Gandhi fanns många spännande objekt

Dalai Lama i interaktion med ungdomar på Nobels Fredssenter

Prata, skjut inte!

Nobels Fredssenter sätter stort fokus på dialog och kommunikation med sina unga besökare. Frågor som är relevanta och meningsfulla för eleverna används som språngbräda för diskussioner om fred. Praktiska övningar spelar också en viktig roll i centrets utbildningsprogram, som i första hand är inriktad på mekanismerna bakom konflikter och konflikthantering.

ÄR DET MÖJLIGT att lära ut fred? Ja, det menar i alla fall Toril Rokseth, pedagogisk ledare på Nobels Fredssenter och ansvarig för ett team som utöver henne själv består av tre museilärare. Tre av medlemmarna i teamet är behöriga lärare med lång erfarenhet från skolvärlden, och en är socialarbetare med internationell kompetens. Till teamet hör också några av centrets guider som har specialutbildats för att medverka i utbildningsprogrammet. Målsättningen är inte i första hand att eleverna ska få svar på komplexa frågor, utan framför allt att de ska få nya tankar och insikter. Bara under 2013 tog teamet emot 970 skolgrupper.

NOBELS FREDSSENTER arrangerar två till tre nya utbildningsprogram om året. Programmen utgår från centrets utställningar och den norska läroplanen.

”Många barn och unga upplever inte att fred och mänskliga rättigheter angår dem. Krig och brott mot mänskliga rättigheter är något som händer långt borta”, säger Toril Rokseth. ”Genom att utgå från elevernas egna erfa-

renheter visar vi på den allmängiltiga längtan efter fred, och skapar den trygga miljö som är nödvändig för att ungdomarna ska våga dela med sig av sina tankar och attityder inför varandra”.

FOKUS I UTBILDNINGSPROGRAMMET ligger på att uppmuntra eleverna att bli ansvarstagande och socialt medvetna medborgare. Nobelpristagarnas arbete används som utgångspunkt för diskussioner om demokrati och mänskliga rättigheter. I fjol deltog ett stort antal elever i programmet Snakk, ikke skyt! (Prata, skjut inte!), som delvis byggde på utställningen om 2012 års fredspristagare Europeiska Unionen.

Intresset för de olika utbildningsprogrammen växer, trots blygsam marknadsföring i form av ett elektroniskt nyhetsbrev som skickas ut till skolor i samband med de nya programmen. Framgången är i stället ett resultat av högkvalitativa program, skärpt och fokuserad kommunikation samt muntliga rekommendationer från de lärare och skoladministratörer som redan har besökt Nobels Fredssenter.

ELEVER I HANDUPPRÄCKNING.
FOTO: JOHANNES GRÅNSETH
©NOBELS FREDSSENTER

DALAI LAMA, FOTO: HÅKON
MOSVOLD LARSEN
©NOBELS FREDSSENTER

ÖVRIGA FOTON:
SARA JOHANNESSEN
©NOBELS FREDSSENTER

*Om jag får 300
idéer på ett år
och bara en är
användbar,
då är jag nöjd.*

ALFRED NOBEL

Dynamiten och tändhatten
- Alfred Nobels mest kända uppfinningar

En målning föreställande Alfreds mor
Andriette Nobel målad av Anders Zorn

Alfred Nobel

Alfred Nobel var uppfinnare, entreprenör och dessutom en mycket framgångsrik affärsman, ständigt på resande fot mellan sina olika fabriker. Till mångas förvåning testamenterade han större delen av sin förmögenhet till ett pris som skulle belöna framstående insatser inom de olika områden som engagerade honom mest under hans livstid.

ALFRED NOBEL FÖDDES i Stockholm 1833. Hans far Immanuel var uppfinnare och ingenjör och modern Andriette kom från en förmögen släkt. När Immannuels företag gick i konkurs begav han sig till Ryssland och blev framgångsrik inom krigsindustrin. 1842 följde resten av familjen efter och Alfred och hans bröder fick där förstklassig utbildning av privatlärare. Vid 17 års ålder talade Alfred fem språk; svenska, ryska, engelska, franska och tyska.

Vid denna tidpunkt var Alfred intresserad av poesi och skrev även själv. Fadern, som ogillade Alfreds litterära intresse, skickade honom utomlands för studier med mer naturvetenskaplig inriktning.

HAN BESÖKTE en rad länder och hamnade slutligen i Paris där han studerade kemi hos professor T. J. Pelouze. Där kom Alfred också i kontakt med nitroglycerin, som uppfanns av italienaren Ascanio Sobrero. Det var en högexplosiv vätska som ansågs alltför farlig för att vara användbar. Alfred Nobel återvände till Sverige och började snart experimentera med nitroglycerinet. Experimenten var riskfyllda och ledde till flera dödsolyckor. I en av dessa dog Alfreds yngre bror Emil. Slutligen löste Alfred Nobel problemet med den svårhanterliga vätskan genom att blanda den med en typ av sand; kiselguhr. Resultatet blev en formbar massa, som var lätt att paketera och som kunde fraktas och hanteras säkert. Den patenterades 1867 under namnet dynamit. Med patenteringen av dynamit i olika former tillsammans med tändhatten, vilken han uppfunnit tidigare, kom Alfred Nobels stora tekniska och industriella genombrott.

ALFRED NOBEL LEDDE en snabb industriell exploatering av sina uppfinningar och byggde upp fabriker och laboratorier över hela världen – Vinterviken i Sverige, Krümmel i Tyskland och Ardeer i Skottland var några av de första. Sammanlagt startades drygt 90 fabriker i 20 länder. Vid sin död hade Alfred Nobel hela 355 patent och lämnade efter sig en enorm förmögenhet.

Alfred Nobel var en man av sin tid som förkroppsligade flera av upplysningens centrala idéer, både i sin praktiska verksamhet och i sitt tänkande. Han vävde samman sina religiösa tvivel med tron på naturvetenskapen, han var en sann teknikoptimist och entreprenör som deltog aktivt i industrialiseringsprocessen.

ALFRED NOBEL AVLED den 10 december 1896 i sitt hem i San Remo, Italien och det blev stor uppståndelse när hans testamente offentliggjordes. Han hade angivit att större delen av hans förmögenhet skulle användas till att belöna framstående insatser inom fysik, kemi, fysiologi eller medicin, litteratur och fred. Testamentet ifrågasattes av släktingar, myndigheter i ett flertal länder och av Sveriges Kung Oscar II.

Så inleddes en lång process att förverkliga Alfred Nobels vision. Efter några års komplicerade processer, ledda av testamentsexekuterarna Ragnar Sohlman och Rudolf Lilljequist, kunde Nobelstiftelsen bildas år 1900 och året därpå delades de första Nobelprisen ut.

Alfred Nobel är begravd på Norra Begravningsplatsen, strax utanför Stockholm.

Utdelningen av Nobels fredspris i Oslo Rådhus

... som prisbelöning
 åt dem, som under det
 förlupne året hafva gjort
 menskligheten den största
 nytta ... antingen han är
 Skandinav eller ej.

Kemipristagaren
 Arieh Warshel med sin medalj

Nobelprisutdelning i Stockholms Konserthus

Nobelpriset

När Alfred Nobels testamente öppnades blev det något av en sensation som fick stor uppmärksamhet i internationella medier och debatterades flitigt. Där stod att hans förmögenhet skulle utgöra en fond, vars ränta årligen skulle utdelas ”... som prisbelöning åt dem, som under det förlupne året hafva gjort menskligheten den största nytta ... antingen han är Skandinav eller ej”.

ENLIGT INSTRUKTIONERNA i Alfred Nobels testamente inrättades fem Nobelpris; i fysik, kemi, fysiologi eller medicin, litteratur samt fred. Det är en unik blandning av ämnesområden som återges i dessa fem kategorier. Det gör Nobelpriset till ett gränsöverskridande pris som speglar Alfred Nobel som person och de intressen han hade under sitt liv.

Det framgick tydligt i testamentet att ingen hänsyn skulle tas till pristagarens nationalitet, något som blev mycket uppmärksammat i dåtidens Sverige som starkt präglades av nationalistiska strömningar. Här fanns även tydliga direktiv gällande de prisutdelande institutionerna; Kungl. Vetenskapsakademien skulle utse pristagarna i fysik och kemi, Karolinska Institutet skulle ansvara för medicinpriset, Svenska Akademien för litteraturpriset och en kommitté utvald av Stortinget i Oslo skulle välja fredspristagare.

SVERIGES RIKSBANKS PRIS i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne instiftades 1968, i samband med Riksbankens 300-årsjubileum, och delades ut för första gången året därpå. Kungl. Vetenskapsakademien ansvarar för att utse pristagarna i ekonomisk vetenskap och har valt att tillämpa samma modell som för fysik- och kemipriserna. Ekonomipriset skiljer sig från övriga priser främst genom att det bekostas av Sveriges Riksbank.

ANLEDNINGEN TILL ATT Alfred Nobel angav att fredspriset skulle delas ut i Norge och att den kommittén skulle väljas av Stortinget är inte angiven i testamentet, eller beskriven i något annat dokument. Nobel kan ha tagit hänsyn

till att Sverige var i union med Norge och att någon prisutdelande institution därmed borde ha sin hemvist i Norge. Han kan också ha ansett att Norge faktiskt hade bättre förutsättningar att utse fredspristagare. Norge hade ingen egen utrikespolitik och inte samma militäriska traditioner och starka koppling till kungahuset som Sverige. Det Norska Stortinget hade vid slutet av 1800-talet också engagerat sig starkt i den interparlamentariska unionen och dess arbete med konfliktlösning.

NOBELPRISET HAR UNDER ÅREN erhållit en unik särställning, och orsakerna är flera. En av anledningarna är att det anses vara det första internationella priset, i och med instruktionen i testamentet att ingen hänsyn skulle tas till nationalitet i valet av pristagare, en annan är att prissumman över tid har varit hög. Men viktigast är troligen de prisutdelande institutionernas oberoende arbete med att välja pristagare – en uppgift som genom åren har utförts med integritet och stor kompetens.

Som mest får tre pristagare dela på ett Nobelpris och de mottar då sin del av prissumman, ett diplom samt en medalj. Nobelmedaljen för fysik, kemi, fysiologi eller medicin och litteratur skapades av gravören Erik Lindberg. Den norska skulptören Gustav Vigeland utformade fredsprismedaljen och ekonomiprismedaljen skapades av Gunvor Svensson-Lundqvist.

SAMTLIGA PRISTAGARE bjuds till Stockholm och Oslo för att presentera en Nobelföreläsning och för att ta emot sitt pris. Sedan 1901 har 876 pristagare utsetts, varav 847 individer och 22 organisationer.

ORGANISATIONEN RUNT NOBELPRISET

Nobelpriset omges av flera organisationer och institutioner som har olika uppgifter med anknytning till priset. Under det senaste decenniet har organisationsstrukturen växt, framför allt när det gäller verksamheter med syfte att sprida information om Nobelpriset.

VEM FINANSIERAR NOBELPRISET?

Nobelpriset finansieras av **NOBEL-STIFTELSEN**, en privat stiftelse etablerad 1900 med utgångspunkt i Alfred Nobels testamente.

Nobelstiftelsens främsta uppgift är att förvalta Alfred Nobels efterlämnade kapital och de stora immateriella värden kopplade till Nobelpriset som har utvecklats över tiden. Det är stiftelsen som finansierar de prisutdelande institutionernas arbete med att utse Nobelpristagare och själva prissumman. Nobelstiftelsen är inte engagerad i nomineringar eller val av Nobelpristagare.

VEM VÄLJER NOBELPRISTAGARE?

Processen att självständigt och med kompetens utse Nobelpristagare enligt Alfred Nobels intentioner hanteras uteslutande av de institutioner som omnämns i testamentet:

KUNGL. VETENSKAPSAKADEMIEN –

Nobelpriset i fysik och kemi samt Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne

NOBELFÖRSAMLINGEN VID KAROLINSKA INSTITUTET –

Nobelpriset i fysiologi eller medicin

SVENSKA AKADEMIEN –

Nobelpriset i litteratur

NORSKA NOBELKOMMITTÉN –

en kommitté bestående av fem personer som utses av Norska Stortinget – Nobels fredspris

Läs mer om de prisutdelande institutionerna och hur de utser Nobelpristagare på sidorna 24–25.

KUNSKAPSFÖRMEDLING KOPPLAD TILL NOBELPRISET

Till Nobelsfären hör också ett antal externfinansierade enheter vars främsta uppgift är att sprida information och kunskap om Nobelpriset och genom Nobelpristagarnas berättelser engagera och inspirera människor världen över. Den ideella föreningen Nobel Foundation Rights Association, har har en övergripande funktion som paraplyorganisation för följande sex enheter:

NOBEL GROUP INTERESTS AB, Stockholm

NOBEL MEDIA AB, Stockholm

NOBELMUSEET AB, Stockholm

NOBELHUSET AB, Stockholm

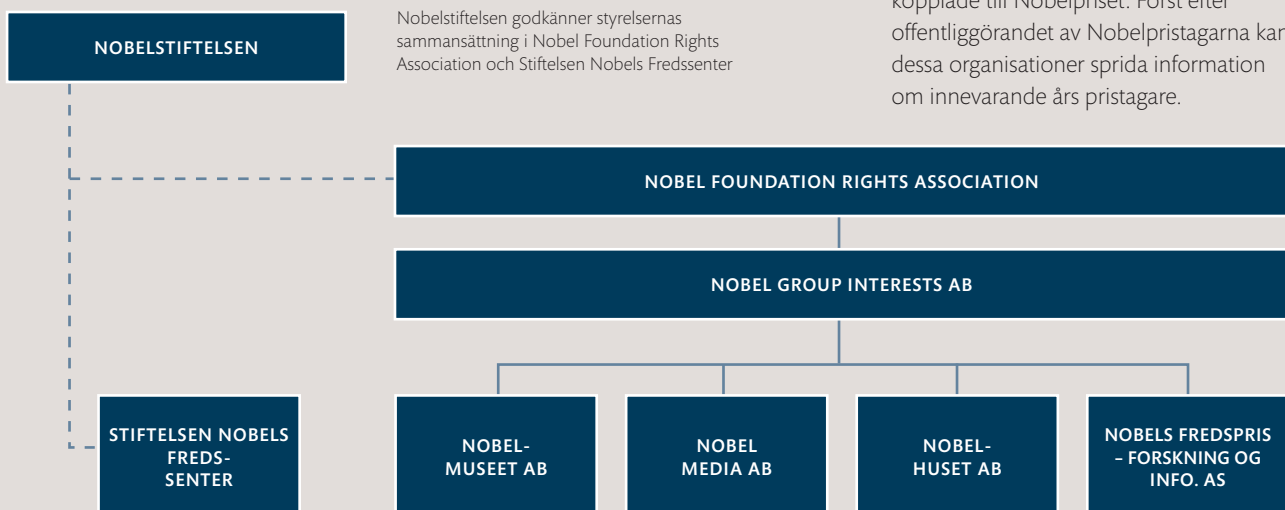
NOBELS FREDSPRIS – FORSKNING OG INFORMASJON AS, Oslo

STIFTELSEN NOBELS FREDSSENTER, Oslo

Enheterna ovan är alla externt finansierade, t.ex. via bidrag från statliga eller lokala myndigheter, utbildningsorganisationer eller filantropiska enheter eller via samarbeten med företaget.

Företagen inom Nobelsfären har inte något inflytande över eller tillgång till nominerings- eller beslutsprocesserna kopplade till Nobelpriset. Först efter offentliggörandet av Nobelpristagarna kan dessa organisationer sprida information om innevarande års pristagare.

ORGANISATIONSSTRUKTUR I MARS 2014

Att fortsätta utveckla våra internationella informationsinsatser är nödvändigt för att bevara Nobelprisets ställning och sprida dess budskap till en global publik. Det finns också goda skäl att på olika sätt stimulera insatser i Nobelprisets anda som uppmuntrar kreativitet och nytänkande och som därmed kan bidra till lösningar på vår samtids och framtids stora utmaningar. Det stöd som bolagen får via sina respektive sponsorer är en förutsättning för att kunna driva och expandera dessa verksamheter.

LARS HEIKENSTEN,
VERKSTÄLLANDE DIREKTÖR
FÖR NOBELSTIFTELSEN

Göran K. Hansson, sekreterare i Nobelkommittén för fysiologi eller medicin, intervjuas vid tillkännagivandet av 2013 års medicinpris

INSTITUTIONERNA SOM VÄLJER NOBELPRISTAGARE

I SITT TESTAMENTE anger Alfred Nobel vilka institutioner som ska utse pristagare inom respektive prisområde. Han väljer förmodligen de akademiska institutioner i samhället som han anser mest lämpade för uppgiften. Alfred Nobel är däremot mindre specifik när det gäller den organisation som ska förvalta pengarna. Det som sedermera blev Nobelstiftelsen omnämns i testamentet endast som en fond.

Nobelprisets internationella särställning beror i stor utsträckning på de prisutdelande institutionernas sekellånga oberoende arbete med att utse Nobelpristagare. Att man i det här arbetet har engagerat framstående kompetens inom de egna organisationerna och omfattande internationell expertis har spelat en avgörande roll.

KUNGL. VETENSKAPSAKADEMIEN utser Nobelpristagarna i fysik och kemi. Dessutom utser Kungl. Vetenskapsakademien

mottagarna av Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne, instiftat 1968 i samband med Riksbankens 300-årsjubileum. Akademien har cirka 440 svenska och cirka 175 utländska ledamöter.

Nobelförsamlingen vid Karolinska Institutet utser Nobelpristagarna i fysiologi eller medicin. Nobelförsamlingen har 50 ledamöter.

Svenska Akademien utser Nobelpristagarna i litteratur. Akademien har 18 ledamöter.

Samtliga dessa institutioner utser särskilda Nobelkommittéer med tre till fem ledamöter, en sekreterare och i vissa fall även adjungerade. Ledamöterna väljs för en period om tre år och får sitta max tre perioder i följd. Nobelkommittéerna bearbetar nomineringarna till respektive Nobelpris och gör omfattande utredningar angående ett urval av de nominerade.

Nobelkommittéerna lägger därefter

fram sitt förslag avseende Nobelpristagare för respektive prisutdelande institution. Själva beslutet om vilka som ska tilldelas Nobelpris fattas således inte av respektive Nobelkommitté utan av den prisutdelande institutionens samtliga ledamöter.

När det gäller fredspriset hänvisar Alfred Nobel i sitt testamente till Stortinget i Norge. De utser de fem ledamöter som bildar Norska Nobelkommittén. Norska Nobelkommittén skiljer sig från övriga prisutdelande institutioner på så sätt att den ansvarar både för utredningsarbetet och prisbeslutet.

I SEPTEMBER VARJE ÅR skickar respektive Nobelkommitté ut individuella inbjudningar till tusentals ledamöter av akademier, universitetsprofessorer och andra vetenskapsutövare i ett stort antal länder, tidigare pristagare, ledamöter av parlamentariska församlingar, m.fl. Valet av adressater sker på ett sådant sätt, att så många länder och universitet som

Intresset från media vid tillkännagivandet på Kungl. Vetenskapsakademien är stort

VAL AV NOBELPRISTAGARE

möjligt blir representerade över tiden. De som har fått en inbjudan får möjlighet att föreslå Nobelpriskandidater för det kommande året. Nomineringarna, som är konfidentiella, ska vara kommittéerna tillhanda senast den 31 januari det år prisförslaget gäller.

Rutinerna kan variera något mellan de olika Nobelkommittéerna men urvalprocessen är i stora drag densamma för alla priskategorier. Man kontrollerar först att nomineringarna har skickats in av personer som faktiskt har rätt att nominera. Eftersom en nominering bara är giltig för innevarande år är det vanligt att vissa kandidater föreslås gång på gång. Vissa kandidater föreslås också av flera olika nominerare under samma år. Nomineringarna registreras och sammanställs i

en lista. Denna lista bearbetas i olika faser under våren och består till en början av ett större urval som sedan reduceras till ett mindre antal kandidater. Om dessa kandidater gör man utredningar med assistans av inhemska och utländska experter. Under sommaren sammanställer Nobelkommitténs medlemmar en omfattande rapport om den eller de kandidater som föreslås för årets Nobelpris. Förslaget presenteras för ledamöterna i den prisutdelande institutionen under september månad.

Det slutgiltiga valet av Nobelpristagare sker genom en omröstning. Prisbesluten tillkännages på respektive prisutdelande institution omedelbart efter omröstningen, vanligen under första hälften av oktober. Enligt Nobelstiftelsens

stadgar kan prisen fördelas lika på två arbeten men högst mellan tre personer. Alla dokument kopplade till nomineringsförfarandet och utredningsarbetet är sekretessbelagda i 50 år.

MER INFORMATION om de prisutdelande institutionerna finns på deras respektive webbplatser:

www.kva.se
www.nobelprizemedicine.org
www.svenskaakademien.se
www.nobelpeaceprize.org

NOBELSTIFTELSEN

NOBELSTIFTELSEN är en privat stiftelse som upprättades år 1900 med utgångspunkt i Alfred Nobels testamente och de grundstadgar som fastställdes i anslutning till testamentet. En central uppgift för stiftelsen är att tillvarata de prisutdelande institutionernas gemensamma intressen samt att representera hela Nobelgemenskapen utåt. Detta innefattar bland annat en bred informationsverksamhet med syfte att sprida kunskap om Nobelpriset och att vårda de varumärken som under mer än ett sekel inarbetats i samband med utdelandet av Nobelpriset.

Stiftelsen ska även förvalta den förmögenhet som ställts till förfogande för utdelande av Nobelpriset på ett sådant sätt att den ekonomiska basen säkerställs och oberoendet garanteras för de Nobelprisutdelande institutionernas arbete avseende val av pristagare.

Nobelstiftelsens arbete blir mer intensivt under hösten eftersom den ansvarar för Nobelveckan i december i Stockholm. Det är en vecka med omfattande program för Nobelpristagarna som kulminerar i Nobelprisutdelningen och Nobelbanketten den 10 december. Båda dessa evenemang planeras och genomförs av stiftelsen.

Nobelstiftelsen ansvarar även för publikationen av pristagarnas Nobelföreläsningar samt administrerar och bekostar Nobelsymposier inom respektive prisområde. Under 2013 hölls ett Nobelsymposium; Large Hadron Collider, NS 154, som organiserades av professor Tord Ekelöf.

NORSKA NOBELINSTITUTET instiftades 1904 och fungerar som Norska Nobelkommitténs sekretariat och Nobelstiftelsens förlängda arm i Oslo. Institutet administrerar aktiviteterna kring utdelandet av Nobels fredspris, som prisutdelning och bankett.

MARKNADSVÄRDET på Nobelstiftelsens totala investerade kapital uppgick vid slutet av 2013 till 3 437 mkr. Placeringskapitalet fördelade sig på 56 % aktier, 15 % räntebärande tillgångar samt 29 % alternativa tillgångar. Årets avkastning på placeringskapitalet var 16,4 %.

Under 2013 uppgick den totala summan för samtliga Nobelpris och verksamhetens kostnader till 99,6 mkr. Den fördelar sig på tre huvudkategorier; priserna och ersättningarna till prisgrupperna (66,0 mkr), Nobelveckan i Stockholm och Oslo (16,4 mkr) samt administration, Nobelsymposier mm (17,2 mkr). Närmare information om Nobelstiftelsens ekonomiska förvaltning finns i stiftelsens årsredovisning för 2013 som publicerats på Nobelprize.org.

DE NOBELPRISUTDELANDE institutionerna, Kungl. Vetenskapsakademien, Nobel-församlingen vid Karolinska Institutet, Svenska Akademien samt Norska Nobelkommittén, utser för två kalenderår i sänder femton ledamöter till Nobelstiftelsens fullmäktige. Av dessa väljer Vetenskapsakademien sex representanter, de övriga prisutdelarna vardera tre. Utöver dessa

ledamöter utser Vetenskapsakademien fyra och övriga prisutdelare två suppleanter. Fullmäktige väljer inom sig ordförande. Fullmäktiges viktigaste uppgift är att utse Nobelstiftelsens styrelse och granska Nobelstiftelsens bokslut. Vid sitt årliga sammanträde, alltid i slutet av april, godkänner fullmäktige föregående års bokslut och ger Nobelstiftelsens styrelse ansvarsfrihet.

Nobelstiftelsens förvaltning och räkenskaper granskas årligen av sex revisorer, vilka samverkar i det s.k. revisorskollegiet. Fullmäktige utser en av stiftelsens revisorer, som ska vara auktoriserad. Övriga revisorer utses av prisutdelarna, utom ordföranden, som förordnas av regeringen. Samtliga revisorer väljs för en period om ett år i taget.

NOBELSTIFTELSENS STYRELSE, som har sitt säte i Stockholm, består av sju ledamöter och två suppleanter utsedda av Nobelstiftelsens fullmäktige. Styrelseledamöter och suppleanter väljs för en period av två år i taget. Styrelsen väljer inom sig ordförande, vice ordförande och verkställande direktör. Direktör Marcus Storch, MD h.c., ordinarie ledamot i Nobelstiftelsens styrelse sedan 1996 och ordförande sedan 2005, avgick den 30 april 2013 sedan hans mandatperiod löpt ut och han fyllt 70 år. Professor Carl-Henrik Heldin utsågs till ny styrelseordförande från den 1 maj 2013.

Nobelveckan avslutas med en mottagning på Nobelstiftelsen

Randy W. Schekman och James E. Rothman

Peter W. Higgs inspekterar sin medalj

PETER HIGGS, FOTO: NIKLAS ELMEHED
DE ANDRA TVÅ BILDERNA FRÅN MOTTAGNINGEN, FOTO: ALEXANDER MAHMOUD

NOBELSTIFTELSEN

The Nobel Foundation

Antal anställda: 11

VD: Lars Heikensten

Etablerat: 1900

Org nr: 802002-4462

Address: Sturegatan 14, Stockholm

Kontakt: media@nobel.se, 08-663 09 20

Webbplats: www.nobelprize.org/
nobel_organizations/nobelfoundation/

STYRELSE 2013

Marcus Storch, direktör, MD h.c.,
ordförande (t.o.m. 30 april 2013)

Carl-Henrik Heldin, professor, ordförande
(fr o m 1 maj 2013)

Göran K. Hansson, professor, vice
ordförande, sekreterare i Nobelkommittén
för fysiologi eller medicin

Lars Heikensten, ek. dr., vd för
Nobelstiftelsen

Peter Englund, professor, Svenska
Akademiens ständige sekreterare

Tomas Nicolin, MSc

Kaci Kullmann Five, rådgiver, vice
ordförande i Norska Nobelkommittén

Staffan Normark, professor, Kungl.
Vetenskapsakademiens ständige sekreterare

Lars Bergström, professor, suppleant,
sekreterare i Nobelkommittén för fysik

Astrid Gräslund, professor, suppleant,
sekreterare i Nobelkommittén för kemi

NOBEL MEDIA AB

NOBEL MEDIAS UPPGIFT är att sprida kunskap om Nobelprisbelönade insatser och stimulera intresse för vetenskap, litteratur och fred i linje med Alfred Nobels vision. För att långsiktigt värna Nobelprisets ställning, utvecklar företaget en rad medierelaterade rättigheter och produktioner: Nobelprize.org, Nobel Prize Concert, internationella föreläsningsserier samt tvärvetenskapliga möten. Bolaget förvaltar även en portfölj av utgivningsrättigheter för ljud- och filmmaterial samt direktsändningar av Nobelprisutdelningen.

UNDER 2013 hade den officiella webbplatsen Nobelprize.org 23 miljoner besökare. Webbplatsen omarbetades under året för att bli mer lättillgänglig, enklare att navigera och bättre anpassad till smartphones och surfplattor. Ett större fokus på sociala medier har resulterat i upp till 500% fler följare.

På webbplatsen presenteras alla Nobelpristagare sedan 1901. Besökaren kan utforska pristagarnas insatser och livsberättelser genom Nobelföreläsningar, biografier, intervjuer, fotografier, artiklar och videofilmer. Nobelprize.org visar livesändningar från såväl tillkännagivandena i oktober som Nobelprisceremonierna i Stockholm och Oslo den 10 december. Här publiceras också andra Nobelrelaterade nyheter. Utbildningssektionen innehåller ett femtiotal webba-

serade kunskapsspel som i första hand vänder sig till högstadiel elever.

Som ett led i Nobel Medias ambition att göra innehållet på webbplatsen tillgängligt via flera digitala plattformar, lanserades i slutet av 2013 en ny podcastserie, *Nobel Prize Talks*. Intervjuerna ger lyssnaren en unik inblick i Nobelpristagarnas motivation och kreativitet. Avsnitten finns tillgängliga gratis på Nobelprize.org och iTunes, och har hamnat på topp tio-listorna i kategorin för vetenskap och medicin i iTunes Store i Japan, Kanada, Portugal, Storbritannien och USA.

UPPDRAGET ATT PRODUCERA den årliga direktsändningen från prisceremonierna i Stockholm och Oslo har gått till Sveriges Television (SVT) och norska NRK. Upphovsrätten och de internationella sändningsrättigheterna förvaltas av Nobel Media och distribueras till internationella TV-kanaler via internationella nyhetsbyråer samt European Broadcasting Union. För nionde året i rad organiserade Nobel Media även Nobel Prize Concert (läs mer på sidan 12–13).

2013 UTVIDGADES det officiella programmet under Nobelveckan i Sverige från Stockholm till Göteborg, där Nobel Media höll sin andra Nobel Week Dialogue. Syftet med det kostnadsfria heldagsseminariet var att ge allmänheten möjlighet att lyssna på forskare och delta

i diskussioner om globala frågor som berör oss alla. Temat 2013 var *Exploring the Future of Energy*, och deltagarna utgjorde en unik konstellation bestående av sex Nobelpristagare, världsledande forskare, politiska beslutsfattare och opinionsledare som mötte en intresserad publik för att diskutera globala utmaningar inom energiområdet.

Evenemanget direktsändes på www.nobelweekdialogue.org.

NOBEL PRIZE INSPIRATION INITIATIVE är ett återkommande evenemang där studenter och forskare får ta del av Nobelpristagares erfarenheter och inspirerande berättelser genom föreläsningar och rundabordsamtal. År 2013 arrangerades dessa evenemang i Moskva och St. Petersburg i Ryssland, i Maryland i USA och i São Paulo, Brasilien. I Brasilien arrangerade Nobel Media även ett särskilt seminarium inom ramarna för Nobel Prize Dialogue i samband med premiären av Nobelmuseets vandringsutställning *The Nobel Prize: Ideas Changing the World*. Mer om aktiviteterna i São Paulo finns att läsa på sidorna 14–15.

NOBEL MEDIAS främsta sponsorer och samarbetspartner är Akamai, AstraZeneca, Carl Bennet AB, Göteborgs stad, DNB, Ericsson, Region Västra Götaland, SAAB, Sandvik, Stockholms Konserthusstiftelse samt Volvo.

Den andra upplagan av Nobel Week Dialogue hölls i Göteborg

It- och energiminister Anna-Karin Hatt talar under Nobel Week Dialogue

Nobelpristagaren Mario J. Molina besökte Universeum i samband med Nobel Week Dialogue

Intervjuer med pristagarna publiceras på Nobelprize.org

Inspelning av *Snillen Spekulerar (Nobel Minds)* i produktion av BBC

PROGRAM 2014

MARS

Ett Nobel Prize Dialogue och ett Nobel Prize Inspiration Initiative arrangeras i Rio de Janeiro, Brasilien med deltagande av Ekonomipristagaren Eric Maskin

OKTOBER

Direktsändning av tillkännagivandet av 2014 års Nobelpris på Nobelprize.org

DECEMBER

Intervjuer med årets Nobelpristagare på Nobelprize.org

Direktsändning av Nobelföreläsningarna på Nobelprize.org

8 DECEMBER

Nobel Prize Concert i Stockholms konserthus

9 DECEMBER

Nobel Week Dialogue, kostnadsfria seminarier om vetenskap och samhälle, på Stockholm City Conference Centre

Podcasten *Nobel Prize Talks*

10 DECEMBER

Direktsändning av Nobelpris-ceremonierna i Oslo och Stockholm

11 DECEMBER

Inspelning av debattprogrammet *Snillen Spekulerar (Nobel Minds)* i produktion av BBC

Som en del av Nobel Prize Inspiration Initiative deltar Nobelpristagare i ett internationellt seminarieprogram på olika universitet och på AstraZenecas forskningscentra i världen. Under 2014 kommer ett antal föreläsningsserier att hållas i Brasilien, Danmark, Kina, Storbritannien och Sverige.

Nobelmedia

Antal anställda: 11 i Stockholm och 3 i London

Omsättning: 40 579 tkr

VD: Mattias Fyrenius (fr.o.m. februari 2013)

Etablerat: 2004

Org nr: 556667-5194

Adress: Sturegatan 14, Stockholm

Kontakt: info@nobelmedia.se, 08-663 17 22

Webbplats: www.nobelprize.org/nobel_organizations/nobelmedia

STYRELSE 2013

Lars Heikensten, ek. dr., vd för Nobelstiftelsen, ordförande

Patrik Hadenius, vd och chefredaktör, Forskning & Framsteg

Ove Joanson, vd för Media Conglomerate

Lisa Lindström, vd för Doberman

Geir Lundestad, professor, direktör, Norska Nobelinstitutet

Marie Nilsson, vd för Mediavision

Eva Swartz Grimaldi, styrelseordförande för Norstedts Förlagsgrupp (t.o.m. april 2013)

Gunnar von Heijne, professor, tidigare styrelseledamot i Nobelkommittén för kemi

Barbro Jonsson, administrativ chef, Nobelstiftelsen, suppleant

NOBELMUSEET AB

NOBELMUSEET har uppdraget att långsiktigt värna Nobelprisets ställning genom att bl.a. bedriva musei-, informations- och forskningsverksamhet med koppling till Nobelpriset. Museet vill sprida kunskap om de ämnesområden som Alfred Nobel nämner i sitt testamente. Museet vill också vara ett kulturhus och en mångfacetterad mötesplats där besökarna kan välja att delta i samtal, föredrag, familjeprogram och många andra aktiviteter. Idag bedriver Nobelmuseet sin verksamhet i provisoriska lokaler i Börshuset, Gamla stan i Stockholm.

EN AV 2013 ÅRS STORA satsningar var en utställning om Tomas Tranströmers författarskap, *Att gå in i själva verkligheten*, som visades mellan 16 februari och 2 juni. Utställningen, som producerades i ljuset av 2011 års Nobelpris i litteratur till den svenske författaren, växte fram i nära samarbete med familjen Tranströmer, inte minst Tomas själv. En stor mängd personliga bilder och föremål som aldrig tidigare visats ställdes ut och bidrog till en unik helhetsbild av Tranströmers författarskap. Centralt i utställningen var också ett hundratal bokband, vackert inbundna av bokbindare från ett 20-tal länder.

Den 15 juni invigdes utställningen *Making Peace*, en utställning producerad med anledning av den Internationella Fredsbyråns 100-årsjubileum (Nobels fredspris 1910) som visades fram till den 19 november. I samband med utställningen höll Jody Williams (Nobels fredspris 1997) en föreläsning i museet

om sitt arbete att stoppa landminor. Utställningen besöktes även av Mairead Corrigan (Nobels fredspris 1976).

I slutet av september ordnade Nobelmuseet tillsammans med IPCC (Nobels fredspris 2007) ett publikt program om den nya klimatrapport som presenterades i Stockholm. På grund av platsbrist flyttades evenemanget till Kulturhuset där åhörare i en full hörsal, samt tusentals följare på nätet, kunde ta del av denna nya forskning. Att vara en plattform för denna typ av aktiviteter är något Nobelmuseet vill stärka – för det krävs dock betydligt rymligare lokaler.

Från den 3 oktober blev Nobelmuseet platsen där arkitektförslagen för ett Nobel Center på Blasieholmen presenterades. Ritningar och modeller lockade ett stort antal besökare, både arkitekter och allmänhet. Utställningen pågår till dess att tävlingen är avgjord.

FÖR TREDJE ÅRET I RAD fortsatte samarbetet med Beckmans Designhögskola genom *Fashion Innovation 3*. Deras modelever bjöds in för skapa klädkreationer inspirerade av 2013 års Nobelpris. Nobelmuseet inledde även ett samarbete med Kungliga Musikhögskolan vars elever komponerade musik enligt samma princip.

En lång rad mindre utställningar visades också under året såsom presentationer av årets Nobeldiplom, en fotoutställning med molekylstrukturer m.m. Stora investeringar har också gjorts för att uppdatera den permanenta utställningen.

INTERNATIONELLT har museet haft flera aktiviteter. Utställningen *Sketches of Science* har visats i Tyskland, Singapore och Malaysia. Utställningen *The Nobel Prize: Ideas Changing the World* invigdes i november i São Paulo, Brasilien – mer om detta på sid 14–15. Ett antal föreläsningar och seminarier har ordnats i Kina och i Indien – framför allt med fokus på Alfred Nobel och Nobelpriset, men också på kreativitetsprogrammet *Spark of Creativity*. I Stockholm ordnades ca 60 program för allmänheten i form av Science Café, Litteratursamtal, Forskning i Fokus, Afternoon tea, filmvisningar, familjedagar, teaterföreställningar, synskadevisningar m.m. Det var ett rikt och mångfacetterat program man erbjöd de 183 000 besökare som under 2013 sökte sig till Nobelmuseet i Stockholm. Publikciffran är den högsta någonsin men museet kan återigen konstatera att många skolklasser tvingas avstå besök på grund av platsbrist.

DENNA RIKA VERKSAMHET vore inte möjlig utan stöd från Stockholms stad samt Kultur- och Utbildningsdepartementen. Vidare har Handelsbanken och Samsung Electronics varit Nobelmuseets huvudsponsorer under 2013. Akzo Nobel, Bonnier AB, Postkodlotteriet och Svenskt Näringsliv har varit projektsponsorer och dessutom har Vetenskapsrådet och Stiftelsen för Strategisk Forskning lämnat bidrag till museets forskningsverksamhet.

Jody Williams besökte Nobelmuseet i samband med utställningen *Making Peace*

På den internationella kvinnodagen den 8 mars 2014 talade Tawakkol Karman på Nobelmuseet

Tomas Tranströmer var mycket aktiv i produktionen av utställningen *Att gå in i själva verkligheten*

Traditionell stolsignering av Eugene F. Fama vid pristagarnas besök

PROGRAM & UTSTÄLLNINGAR 2014

18 FEBRUARI

Forskning i Fokus – Upptäckten av Higgspartikeln

8 MARS

Heldag i och med internationella kvinnodagen med föredrag av bl.a. Tawakkol Karman (Nobels fredspris 2011), visningar och samtal

25 MARS

Science Café
Kreativitet, en väg till framgång?

6 APRIL

Familjedag om kristallografi
Internationella Kristallografiåret uppmärksammas med aktiviteter för hela familjen

9 MAJ – NOVEMBER

Idéer som förändrar världen. En utställning om Nobelpriset i vardagen och i framtiden. Program i anslutning till utställningen

15 MAJ – 19 OKTOBER

Erik Axel Karlfeldt
150-årsjubileet av författaren Erik Axel Karlfeldts födelse uppmärksammas i en mindre utställning

16 OKTOBER

Presentation av 2014 års Nobelpris

21 OKTOBER

Alfred Nobels födelsedag uppmärksammas

2 DECEMBER – MARS 2015

Fashion Innovation – en utställning där Beckmans Designhögskola och Kungliga Musikhögskolan tolkar Nobelpriset 2014

10 DECEMBER

Guld glitter och champagne. Fira Nobeldagen på Nobelmuseet

Programpunkter i urval. För komplett program se www.nobelmuseum.se

Antal anställda: 41

Omsättning: 53 816 tkr

VD: Olov Amelin, fil. dr.

Etablerat: 2004. Verksamheten drevs dessförinnan inom Nobel Foundation Rights Association

Org nr: 556667-5210

Adress: Stortorget 2, Stockholm

Kontakt: info@nobelmuseum.se, 08-534 818 00

webbplats: www.nobelmuseum.se

STYRELSE 2013

Lars Heikensten, ek. dr., vd för Nobelstiftelsen, ordförande

Jim Bennett, professor och f.d. museichef, Museum of the History of Science i Oxford

Peje Emilsson, styrelseordförande i KreaB Gavin Anderson

Barbro Osher, honorär generalkonsul i San Francisco

Nina Wormbs, docent, Kungliga Tekniska högskolan

Per Molander, generaldirektör, Inspektionen för socialförsäkringen

Klas Kärre, professor, vice ordförande för Nobelförsamlingen vid Karolinska Institutet

Barbro Jonsson, administrativ chef, Nobelstiftelsen, suppleant

STIFTELSEN NOBELS FREDSSENTER

NOBELS FREDSSENTER arrangerar utställningar, guidade visningar, utbildningsprogram, evenemang och familjeaktiviteter, och utgör en plattform för kunskapsförmedling, reflektion och diskussioner kring krig, fred och konflikthantering. Permanentutställningarna berättar om Alfred Nobel och presenterar Nobelpristagarna och deras banbrytande arbeten. De tillfälliga utställningarna visar aspekter av pristagarnas liv och arbete, och belyser aktuella frågor.

Sedan etableringen för nio år sedan har Nobels Fredssenter varit ett internationellt välrenommerat museum och en viktig turistattraktion i Norge. Centret är en levande och aktiv institution och inhyser en mängd olika aktiviteter, bland annat föreläsningar, offentliga debatter och aktiviteter för barn.

UNDER 2013 arrangerade Nobels Fredssenter åtta utställningar, flera separata evenemang och ett omfattande utbildningsprogram som lockade sammanlagt 225 466 besökare. De flesta av evenemangen sändes live online och flera av centrets utställningar visades även utomlands. Fjölårets utställningar och evenemang fick god kritik i såväl norska som internationella medier.

Fram till den 17 februari kunde allmänheten bekanta sig med Mahatma Gandhi och hans tankar om icke-vålds-

aktivism i utställningen *Eye on Gandhi*. Den omfattande utställningen bestod av två delar: en egenproducerad biografi över Gandhis liv och verk samt fotoserien *In India* av den legendariske fotografen Henri Cartier-Bresson. I anknäring till utställningen arrangerades en rad aktiviteter, med ett särskilt omfattande program under premiärhelgen.

Utställningen *Cartoons in Conflict* visade konflikten i Mellanöstern ur ett annorlunda perspektiv. Den bestod av 40 karikatyrer av 29 tecknare i 23 länder och var ett samarbete med organisationen The Parents Circle Families Forum. Under 2013 visades också 2012 års fredsprisutställning *Europe from War to Peace* på centret.

Mellan 7 och 15 mars kunde besökare utforska den europeiska identiteten genom 12 unga fotografers kameralins i utställningen *European Photo Exhibition Award 01 – European Identities*. Utställningen visades även i Hamburg, Lucca och Paris. Initiativet till utställningen kom från fyra europeiska välgörenhetsorganisationer, bland andra Fritt Ord Foundation. En tävling för ungdomar på Instagram, #hvemerjeg, arrangerades i samband med utställningen.

Fotoutställningen *What the World Eats* hade premiär den 27 september. Där bjöds besökarna in i köket hos familjer i hela världen, bland annat i Norge. Under

tretton år reste fotografen Peter Menzel och författaren Faith D'Aluisio jorden runt och fotograferade vanliga familjer och deras matkonsumtion under en vecka.

I samband med Nelson Mandelas bortgång den 5 december ordnade Nobels Fredssenter en minnesvägg och öppnade en digital kondoleansbok för alla som ville visa sin aktning.

INFÖR FREDSPRISUTSTÄLLNINGEN 2013

fick Magnum-fotografen Paolo Pellegrin i uppdrag att dokumentera OPCW-inspektörernas arbete i Libyen, Serbien och Belgien. Utställningen *Combating Chemical Weapons* hade premiär den 11 december och invigdes av OPCW:s generalsekretärer, ambassadören Ahmet Uzümcü. Tillsammans med bildserien visades också den utrustning som inspektörerna använder i sitt farliga arbete med att hitta och oskadliggöra kemiska vapen.

För att högtidlighålla hundraårsdagen av Willy Brandts födelse den 18 december 2013 arrangerade Nobels Fredssenter en mindre utställning med dokumentärfoton och karikatyrer till minne av 1971 års fredspristagare.

Nobels Fredssenters främsta sponsorer och samarbetspartner är Hydro, Telenor Group, ABB och Norges Fotbollförbund.

PROGRAM & UTSTÄLLNINGAR 2014

3 MARS

The European Photo Exhibition Award 02 / The New Social – med **Blick på Europa** har tolv utvalda fotografer tolkat sociala, kulturella och politiska förändringar i Europa

14 MAJ

Be Democracy – En utställning om hur sociala media påverkar vårt samhälle och utmanar makten

4 JUNI

Liu Xiaobo – en mindre utställning om 2010 års fredspristagare

22 SEPTEMBER

Martin Luther King Jr. – en mindre utställning om 1964 års fredspristagare

12 DECEMBER

Fredsprisutställningen 2014
Fri entré 12 – 30 december

FRI ENTRÉ VID BL.A. FÖLJANDE TILLFÄLLEN

27 APRIL

Turist i egen by

27 JUNI

Firandet av EuroPride Festival

17 AUGUSTI

Melafestivalen

12 SEPTEMBER

Oslo Kulturnatt

Programpunkter i urval, för komplett program, se www.nobelpeacecenter.org

I *The Nobel Field* presenteras samtliga fredspristagare

I utställningen *What the World Eats* har fotografen Peter Menzel studerat matvanor i över 13 år

Inspektörer från OPCW iklädda skyddsdräkter

Nobels Fredssenter

Antal anställda: 27,6
Omsättning: 50 800 tnoK
VD: Bente Erichsen
Etablerat: 2005
Org nr: 985226237

Adress: Brynjulf Bulls Plass 1,
 Rådhusplassen, Oslo, Norge
Kontakt: post@nobelpeacecenter.org,
 +47 48 30 10 00
Webbplats: www.nobelpeacecenter.org

STYRELSE 2013

Geir Lundestad, professor, direktör, Norska Nobelinstitutet, ordförande
 Kaci Kullmann Five, vice ordförande i Norska Nobelkommittén
 Siri Hatlen, civilingenjör och MBA, egenföretagare
 Olav Aaraas, historiker, museidirektör, Norsk Folkemuseum
 Olov Amelin, fil. dr., museichef, Nobelmuseet

NOBELS FREDSPRIS – FORSKNING OG INFORMASJON AS

2013 VAR ETT HÄNDELSESIKT ÅR för Nobels Fredspris – Forskning og Informasjon AS, en forskningsgren vid det Norske Nobelinstituttet. Bolagets virksomhet finansieras genom inntekter från *Nobel Peace Prize Concert* og gjennom ett lisensavtale med Norske Myntverket. Virksomheten kretsar kring forskning om fred og konflikter som komplement till Nobelkommittéens arbeid. Dessutom anordnas varje år gjæstforskarprogram, forelesninger og seminarier. Enheten står også som værd for Nobelinstituttets årlige lærerseminarier, en tradition som går tilbake till 1949. Under lærerseminariet 2013 fikk 28 utvalde norske gymnaslærere delta i ett intensivt tredagesseminarium om en multipolær værd, under ledning av landets mest respekterde historiker og statsvetare.

GÆSTFORSKARPROGRAMMET som återuppstod i början av 1990-talet är en förlängning av instituttets ursprungliga ambition att vara en mötesplats i direkt kontakt med den senaste utvecklingen inom internationella relationer. 2013 års gjæstforskarprogram ägde rum under vinjetten *A World Renewed: Examining the Post-Cold War Legacy*. Forskarna fokuserade på arvet efter de två decennierna sedan murens fall. Vilke aspekter av det internationella samfundet har efter det kalla kriget visat sig vara bestående og vilke tanker og ramverk har visat sig mindre bestående? For å diskutere disse spørsmål ble det invitert til ledende økonomer, statsvetare, historiker, politikere og journalister fra Asien, Europa og USA for å bedrive forskning ved Nobelinstituttet i Oslo. Allt kulminerte i en serie populære seminarier på Nobelinstituttet under våren 2013. Seminarierne var åpne for allmænheten.

I SAMARBETE MED IMG arrangerade organisationen den 11. desember *Nobel Peace Prize Concert*, en musikalisk hyllning i Oslo Spektrum till årets fredspristagere Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons (OPCW). Konserten presenterades av skådespelarna Claire Danes og Aaron Eckhart og på scenen stod blant annet Mary J. Blige, James Blunt, Jake Bugg, Timbuktu, Morrissey, Omar Souleyman, Zara Larsson og Envy. Global sponsor av konserten var Thomas L. Pearson og The Pearson Family Members Fund.

PROGRAM 2014

NOBEL SYMPOSIA 157

Does the rise and fall of great powers lead to conflict and war?

19 JUNI

Rise and fall of great powers – the liberal and realist case

Stephen Walt, Harvard University og G. John Ikenberry, Princeton University

Rise and fall of great powers – the uses of history

Geir Lundestad, Norske Nobelinstituttet, Michael Cox, London School of Economics

The 'peaceful rise' of China and views from its neighbors

Jonathan Holslag, Vrije Universiteit, Bryssel, Tanaka Akihiko, Japan International Cooperation Agency

20 JUNI

What Role for China in the Global Order?

David Shambaugh, George Washington University, Zhang Ruizhuang, Nankai University

US Foreign Policy: What role do the Americans and Europeans see for China?

Aaron Friedberg, Princeton University, Zaki Laidi, Sciences Po, Paris

How well can China and the United States cooperate on global issues?

Rosemary Foot, Oxford University, Liselotte Odgaard, Köpenhamns Universitet

21 JUNI

China's internal contradictions – bound for greatness?

Johan Lagerkvist, utrikespolitiska instituttet, Minxin Pei, Claremont McKenna College

Norms and rules: dividing or unifying the established and emerging powers?

William Wohlforth, Dartmouth College, Martha Finnemore, George Washington University

How to avoid the past? Patterns of conflict and cooperation in the 2000s

Odd Arne Westad, London School of Economics og Christopher Layne, Texas A&M

11 DECEMBER

Nobel Peace Prize Concert i Oslo Spektrum

Ahmet Üzümcü representerade OPCW och var hedersgäst på Nobels Fredspriskonsert

Ett fullsatt Oslo Spektrum hyllade fredspristagaren under Nobel Peace Prize Concert

"I imagine that many of you had not heard of the OPCW, very few people knew about us before"

**OPCW:S GENERALDIREKTÖR
AHMET ÜZÜMCÜ**

Nobel Peace Prize Research & Information

Antal anställda: 1
Omsättning: 3 247 tnok
Etablerat: 2010 (hette tidigare Nobels Fredspriskonsert AS)
Org nr: 996179397
Adress: Henrik Ibsens gate 51, Oslo
Kontakt: +47 22 12 93 00, info@nppri.org
Webbplats: www.nppri.org

STYRELSE 2013

Geir Lundestad, professor, direktör, Norske Nobelinstituttet, ordförande

Kaci Kullmann Five, vice ordförande i Norske Nobelkommittén

Odd Arvid Strømstad, vd för Eyeworks Dinamo

Asle Toje, statsvetare, forskningsdirektör

Annika Pontikis, informationsansvarig, Nobelstiftelsen

NOBELHUSET AB

ÄNDA SEDAN NOBELSTIFTELSEN bildades år 1900 har det funnits planer på en byggnad för Nobelpriset där Nobelpristagarna och deras insatser kunde presenteras för allmänheten. I december 2011 nåddes en överenskommelse mellan Stockholms Stad och Nobelstiftelsen om att uppföra ett Nobel Center på en tomt som ägs av staden, på Blasieholmsuddens norra sida. Byggprojektet genomförs av Nobelhuset AB, ett bolag som bildats på Nobelstiftelsens initiativ. I februari 2014 tillsattes Susanne Lindh som VD. Bolagets uppgift är att projektera, uppföra, äga och förvalta samt utveckla Nobel Center, en byggnad för kulturell och vetenskaplig verksamhet på Blasieholmen i Stockholm, samt bedriva därmed förenlig verksamhet.

Byggnadens utformning avgörs genom en arkitekttävling i två steg. Läget på Blasieholmsudden kräver stort hänsynstagande gentemot omgivande institutioner, stads- och vattenrum. Att förhållandet mellan byggnaden å ena sidan och staden och vattenrummet å andra sidan fungerar väl är en förutsättning för ett lyckat genomförande av projektet.

MED UTGÅNGSPUNKT i Alfred Nobels testamente tilldelas Nobelpriset dem som genom sina upptäckter och gärningar har gjort mänskligheten den största nytta. Genom att uppmuntra kreativitet och

nyttänkande ska Nobel Center verka i samma anda.

Nobelpriset, Nobelpristagarnas insatser och livshistorier, och framtidsperspektiven inom Nobelprisets områden utgör den rika källa som centret ska bygga sina utställningar, medieproduktioner och aktiviteter kring. Med Nobelpriset som utgångspunkt ska centret stimulera nyfikenhet och lärande hos en yngre generation och vara ett komplement till skolundervisning och högre utbildning. Delar av verksamheten kommer att rikta sig mer specifikt mot det svenska och det internationella vetenskapssamhället.

I den nya byggnaden skapas möjligheter att, i egen regi och i samverkan med vetenskapliga institutioner och organisationer, arrangera konferenser och symposier. I centret kommer det också att bedrivas forskning relaterat till Nobelpriset och dess områden. Utöver rum för utställningar, vetenskapliga konferenser, möten och evenemang ska byggnaden innehålla bibliotek, restaurang, café och butik. Ambitionen är att Nobel Center ska bli ett av Stockholms mest attraktiva besöksmål.

ETT OMFATTANDE PROGRAM ligger till grund för den internationella arkitekttävling som genomförs i två steg under 2013 och 2014, läs mer om den på sid 10-11. När det vinnande förslaget och dess kostnadsberäkningar har detaljerats kom-

mer förberedande tekniska arbeten att inledas. Målet är att påbörja byggnadsarbetet under 2015. Enligt denna tidplan kan Nobel Center stå klart för invigning i december 2018.

Sedan starten för projektet i december 2011 har ambitionen varit att finansiera den nya byggnaden för Nobel Center genom donationer. Den framtida verksamheten kommer att bedrivas med långsiktigt stöd som redan nu utlovats av svenska staten och Stockholms stad. Eftersom Nobelstiftelsens kapital inte får användas är den externa finansieringen av byggnaden och verksamheten en förutsättning.

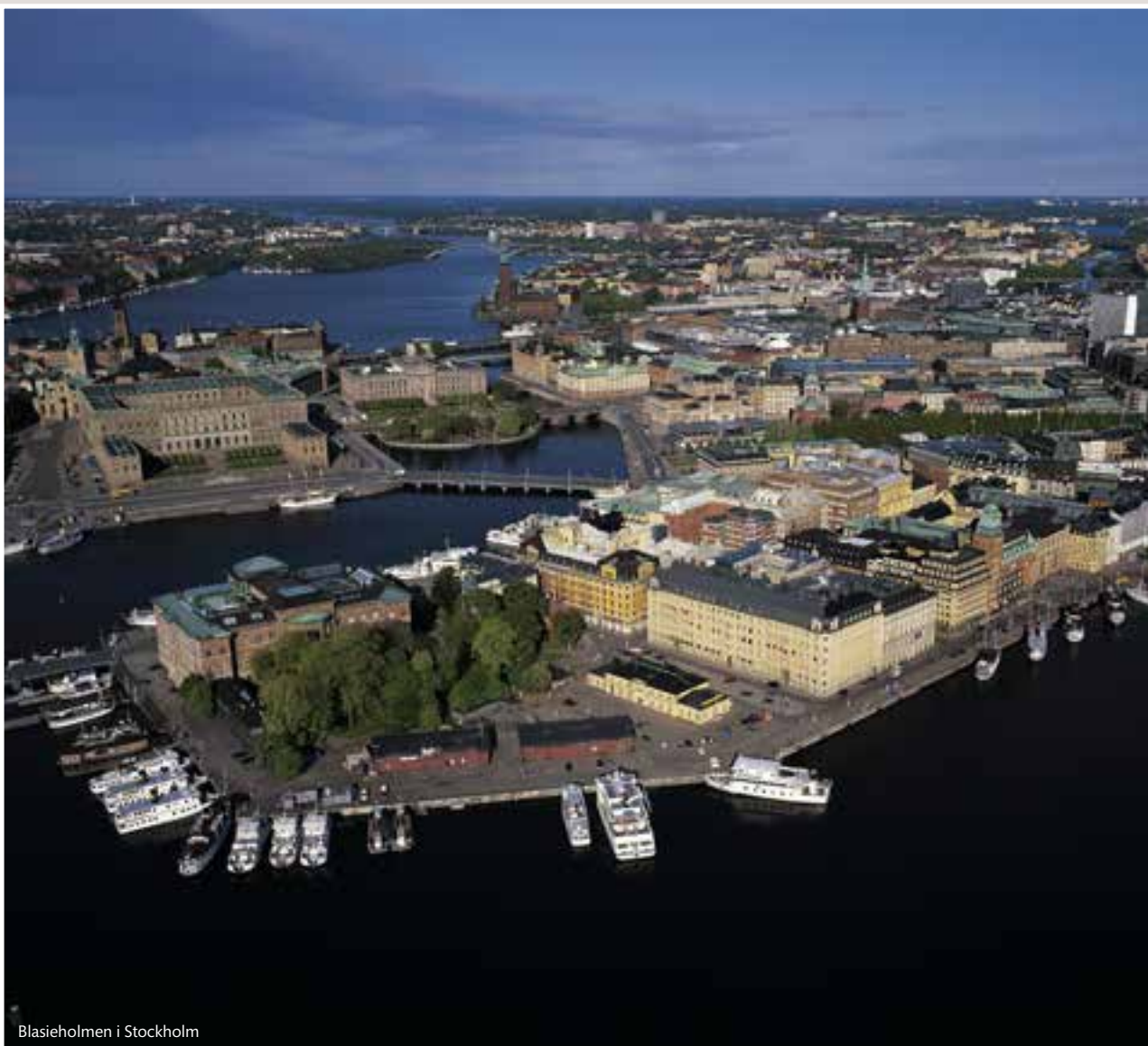
Kostnaden för Nobel Center är beräknad till sammanlagt 1,2 miljarder kronor i 2012 års penningvärde. Tack vare en generös donation från Familjen Erling-Perssons Stiftelse samt Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse i juni 2013 är merparten av finansieringen för Nobel Center säkrad. Tillsammans bidrar donatorerna med 800 miljoner kronor, vilket gör det till en av de större privata donationerna till ett liknande projekt i Sverige. Vidare har Bernard och Barbro Osher donerat 1,2 miljoner USD till genomförandet av projektet.

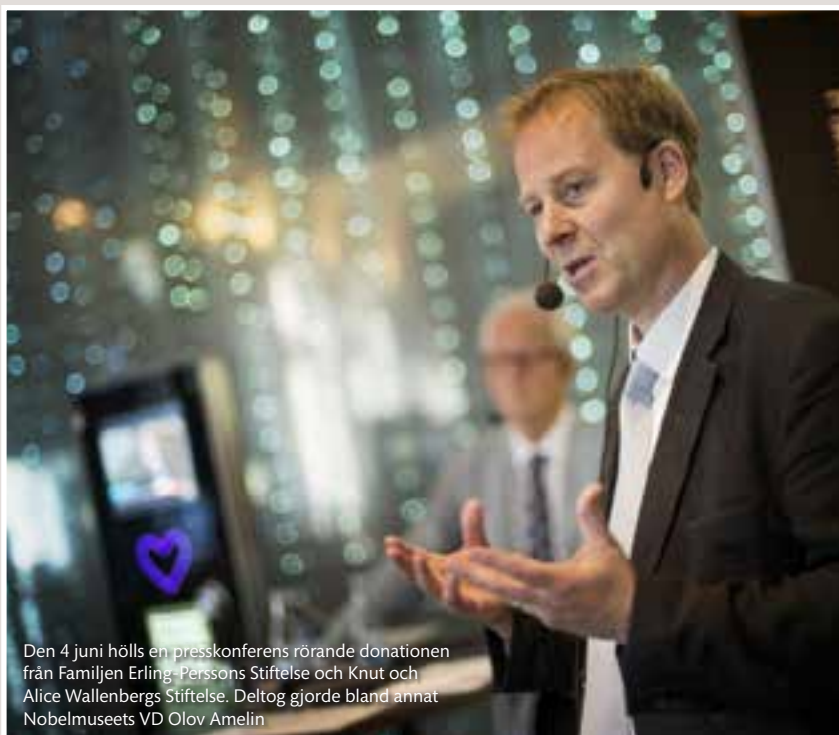
Craig C. Mello är en av många pristagare som uttryckt sitt stöd till ett Nobel Center

"Now more than ever we all need to come together and support the sciences so that we can improve the future and improve on the human condition going forward. We have a lot of work to do. This is such an important tribute that you pay to science and to the human spirit of discovery".

CRAIG C. MELLO (FYSIOLOGI ELLER MEDICIN 2006)

Blasieholmen i Stockholm

Den 4 juni hölls en presskonferens rörande donationen från Familjen Erling-Perssons Stiftelse och Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse. Deltog gjorde bland annat Nobelmuseets VD Olov Amelin

NOBELHUSET AB

Antal anställda: 2

Omsättning: 11 169 tkr

VD: Susanne Lindh (fr.o.m februari 2014)

Etablerat: 2012

Org nr: 556884-6421

Adress: Sturegatan 14, Stockholm

Kontakt: nobelcenter@nobel.se

STYRELSE

Lars Heikensten, ek. dr., vd för Nobelstiftelsen, ordförande

Olov Amelin, fil. dr., museichef, Nobelmuseet

Lars Anell, styrelseordförande för Vetenskapsrådet

Staffan Normark, professor, Kungl. Vetenskapsakademiens ständige sekreterare

Anders Nylander, tidigare vd för Atrium Ljungberg

Hans Dalborg, ek. dr., tidigare vd och styrelseordförande för Nordea

Barbro Jonsson, administrativ chef, Nobelstiftelsen, suppleant

EFTER NOBELPRISUTDELNINGEN I KONSERTHUSET tar Nobelbanketten i Stadshuset vid. Den inleds med de Kungligas och övriga hedersgästers intåg i procession i Blå Hallen. Från 113 gäster vid den första banketten, i Spegelsalen på Grand Hôtel år 1901, hade Nobelbanketten 2013 ungefär 1 250 gäster på plats i Stockholms stadshus. Kvällens middag genomfördes med en insats från 43 kockar och en serveringspersonal om cirka 260 personer. Den omsorgsfulla dukningen med Nobelservisn omfattade cirka 470 meter linneduk, 7 000 delar i porslin, 5 400 glas och 10 000 bestick.

Kvällens underhållning framfördes av Divine - The Opera Trio som bjöd på ett färgsprakande divertissement med såväl gammal som nyskriven musik. Underhållningens tre akter kretsade kring Jenny Lind, Christina Nilsson och Signe Hebbe, tre mycket framgångsrika svenska operasångerskor som kom att uppträda över hela världen.

Blå Hallen var dekorerad i en blomsterprakt signerad Gunnar Kaj som ansvarade för arrangemangets utformning för fjortonde året i rad.

Under senare delen av middagen gav en pristagare från varje priskategori bankettal medan studenter uppvaktade med fanborg. Därefter inleddes dansen i Gyllene Salen där även pristagarnas Nobelmedaljer och Nobeldiplom ställdes ut under kvällen.

FRANCOIS ENGLERT OCH H.M. DROTTNING SILVIA VID HONNÖRSBORDET, FOTO: ALEX LJUNGDAHL
DUKNING, FOTO OCH COPYRIGHT: CHARLOTTE GAWELL
ÖVRIGA FOTON: HELENA PAULIN-STROMBERG

The power for change has pushed all science ahead. It propelled the field we pioneered to the point where it was recognized by the 2013 Chemistry Committee. I thank them, not for the obvious reason that they selected me and my fellow Laureates, Martin Karplus and Arieh Warshel. No, it is because they were brave and daring enough to recognize a new field.

MICHAEL LEVITT

NOBELSTIFTELSEN

The Nobel Foundation

Box 5232, 102 45 Stockholm
Tel: 08-663 09 20, Fax: 08-660 38 47
E-post: media@nobel.se, Webb: Nobelprize.org